

nehe, Tupàn ze'eg ikwaw 'ym pyrer imume'u pà wanupe nehe, wanuwi hekyze 'ym pà nehe. **20** Ta'e Tupàn hemur kar xe har wanupe a'e xe, ze'eg puràg imume'u kar pà ihewe a'e xe. A'e rupi hemunchew kar xe zemunchew paw pe a'e wà. Peze'eg Tupàn pe hekyze 'ym àwàm rehe nehe. A'e mehe nakyze kwaw wanuwi ihe nehe no, ze'eg puràg imume'u mehe wanupe ihe nehe. Ta'e nezewe ikatu putar Tupàn pe nehe xe.

Upaw etea'i Pawru ze'eg xe a'e kury

21 Xik a'e, zanerywyr zaneremiamutar katu a'e, Zanezar pe uma'ereko katu ma'e a'e, umume'u putar hereko haw peme a'e nehe, pepyr oho mehe a'e nehe. A'e rupi pekwaw

putar hereko haw nehe no. **22** Amono kar putar pepyr ihe nehe. A'e rupi umume'u putar xe urereko haw peme a'e nehe, pepy'a imukàg pà a'e nehe.

23 Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e no, tuwe pemupytu'u kar ma'e wi pekyze re a'e wà nehe. Tuwe pemuzeamutamar katu kar wà nehe no. Tuwe pemuzeruzar katu kar uzehe wà nehe no. **24** Aze amo uzamutar katu Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e wà nehe, tuwe Tupàn upuhareko katu a'e teko a'e wà nehe, aze a'e teko nupytu'u kwaw iamutar katu re a'e wà nehe.

Upaw kwez kury.
Pawru.

PIRI

1 ¹ Ihe Pawru ihe. Ko hepape amono kar putar peme ihe nehe kury. Ximot a'e no, xe hepyr hekon a'e no. Ure Zaneruwihawete Zezuz pe uma'ereko ma'e romo uruiko ure. Pe Tupàn hemiruze'eg Piri tawhu pe har romo peiko pe, Zaneruwihawete Zezuz rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe. Oromono kar putar ko pape peme ure nehe kury, peneruze'egar wanupe nehe no, pepytywà har wanupe nehe no. **2** Tupàn zaneru a'e, Zanezar Zezuz Zaneruwihawete a'e no, tuwe pepuhareko a'e wà nehe, ikatuahy ma'e iapo pà peme a'e wà nehe. Tuwe pemurywete kar wà nehe. A'e rupi napekyze kwaw ma'erahy ipuraraw paw wi nehe. Tuwe pemuigo kar ukatu haw rehe wà nehe no.

Pawru uze'eg Tupàn pe Piri pe har wanehe a'e

3 Tuweharupi aze'eg teko Tupàn pe ihe. Heze'eg mehe aze'eg penehe ihe. — Nekatuahy Tupàn, ta'e nerehe uzeruzar ma'e Piri tawhu pe har uzeruzar katu nerehe a'e wà xe. **4** Aze'eg penehe izupe. Heze'eg mehe herurywete ihe. **5** Ta'e hepytywàgatu pe peiko Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe pe

xe. Izypy mehe hepytywà pe. Te ko 'ar rehe no. **6** A'e rupi akwaw katu ko ma'e ihe. Tupàn uzypyrog ikatuahy ma'e iapo haw rehe peme a'e. Uzapo wiwi iko. Te Zaneruwihawete Zezuz tur mehe nehe, umumaw putar a'e ma'e nehe. **7** Tuweharupi hema'enukwaw penehe ihe. Ta'e apumutar katu ihe xe. Herurywete penehe, ta'e Tupàn ze'eg puràg imume'u mehe hepytywà pe no xe. Ta'e ma'erahy kwer ipuraraw mehe hepytywà pe no xe. Ko 'ar rehe aiko zemunchew paw pe ihe, Hom tawhu pe ihe. Hepytywà pe peiko ko 'ar rehe no. Amo 'ar mehe amume'u Tupàn ze'eg puràg aha teko taw nàngatu ihe. Hepytywà pe peiko a'e 'ar mehe no. **8** Tupàn wiko a'e heremiapo azeharomoete har ikwaw par romo a'e, a'e peamutar katu haw hepy'a pe har a'e, Zaneruwihawete ipy'a wi tuwe tur a'e.

9 Nezewe uruze'eg uruiko Tupàn pe tuweharupi ure, penehe ure. — O Tupàn. Piri tawhu pe har nerehe uzeruzar ma'e a'e wà nehe, tuwe tuweharupi uzeamutamar katu a'e wà nehe. Tuwe ukwaw katu wera'u neze'eg wà nehe no. Tuwe ukwaw ikatuahy ma'e iapo haw wà nehe, tuwe ukwaw ikatu 'ym ma'e iapo re upytu'u haw wà nehe no,

uru'e uruiko Tupàn pe. **10** — A'e rupi uzapo putar ikatuahy ma'e wà nehe, uru'e uruiko izupe. A'e rupi Zeneruwihawete tur mehe nehe, naheta pixik kwaw ikatu 'ym ma'e penehe nehe. A'e rupi teko nuz'e'eg zemuteahy kwaw penehe a'e wà nehe. Uze'egatu putar penehe wà nehe. **11** Zezuz Zeneruwihawete pemukatu putar a'e nehe no. A'e rupi peiko putar tuwe ikatuahy ma'e romo pe nehe no. A'e rupi pezapo putar xo ikatuahy ma'e zo nehe no. A'e rupi pexak kar putar Tupàn ikàgaw ipuràg eteahy haw teko wanupe nehe no. A'e rupi teko a'e wà nehe no, uze'egatu putar Tupàn rehe a'e wà nehe no.

Pawru wiko Zeneruwihawete imurywete kar haw rehe a'e

12 Aiko xe zemunehew paw pe ihe, ta'e amume'u Tupàn ze'eg taw nanàgatu ihe xe. Tuwihaw na'iakatuwawahy kwaw Zezuz rehe a'e wà. A'e rupi hemunehew kar xe wà. Ikatuahy nezewe haw ihewe, ta'e amume'u Tupàn ze'eg teko xe har wanupe ihe kury xe. **13** A'e rupi zauxiapekwer xe har paw rupi a'e wà, amogwer xe har paw rupi a'e wà no, ukwaw Zeneruwihawete hemiruze'eg romo hereko haw a'e wà kury. Ukwaw Zezuz rehe hemunehew pawer xe a'e wà. **14** Amogwer uzeruzar ma'e xe har ukwaw xe hereko haw a'e wà no. Ukwaw hekàgaw wà, a'e rupi nukyze kwaw amogwer wanuwi wà kury. Uzeruzar wera'u Zanezar rehe wà kury. Tuweharupi uze'eg wiwi oho waiko Tupàn ze'eg rehe wà, uzeruzar 'ym ma'e wanuwi ukyze 'ym pà wà. **15** Amo Zeneruwihawete rehe ze'egaw imume'u har a'e wà, hewyrowyroahy herehe a'e wà. Ipuruzukaiw ihewe wà. Amogwer Tupàn ze'eg imume'u har a'e wà, umume'u katu ize'eg waiko a'e wà. Nupuràmàtry'ym kwaw imume'u mehe wà. **16** Tupàn ze'eg imume'u har ikatuahy ma'e a'e wà, ikatuahy nezewe a'e wà, ta'e upuruamutar katu a'e wà xe, ta'e uzamutar katu Tupàn a'e wà no xe, ta'e ukwaw katu Tupàn hemimono karer romo hereko haw a'e wà no xe, ta'e ukwaw ize'eg imume'u katu har romo hereko haw a'e wà no xe.

17 Amogwer umume'u Zeneruwihawete rehe ze'egaw oho waiko purupe a'e wà, ta'e heko wer zepe tuwihaw romo a'e wà xe. Ipurupuraraw kar wer ma'erahy rehe ihewe wà, xe zemunehew paw pe hereko mehe wà. Ipurumuzemumikahy kar wer herehe wà no.

18 Nazekaiw kwaw a'e nezewe haw rehe ihe. Zeneruwihawete rehe ze'eg puràg imume'u haw rehe zo azekaiw ihe, ikatu mehe, ikatu 'ym mehe no. A'e rupi herurywete ihe. Amume'u wiwi putar Zeneruwihawete rehe ze'egaw teko wanupe ihe nehe.

19 Ta'e peze'eg herehe Tupàn pe tuweharupi xe. Zezuz Zeneruwihawete hekwe hepytywà iko tuweharupi a'e. Hemuhem kar putar xe wi zemunehew paw wi amo 'ar mehe nehe. **20** Hereko wer tuwe ikàg ma'e romo ko 'ar rehe ihe, xe zemunehew paw pe hereko mehe ihe. Aze nahekàg kwaw nehe, aze azawy herape nehe, azemumikahy putar nehe. Aze hekàg nehe, a'e mehe amogwer xe har uze'egatu putar Zeneruwihawete rehe a'e wà nehe. Aze aikuwe nehe, ikatu ihewe nehe. Aze amàno nehe, ikatu ihewe nehe no. Zuawygatu ihewe nehe. A'e rupi apuner Zeneruwihawete uhua'u haw ikwaw kar haw rehe amogwer teko wanupe ihe nehe. **21** Zeneruwihawete wiko hereko haw romo ihewe a'e. Hemàno àwàm nuzawy kwaw ikatuahy ma'e tetea'u

heremipyhyk rà m ihewe nehe no. **22** Aze aikuwe nehe, aze azapo amo ma'e imurywete kar pà nehe, ikatu ihewe nezewe mehe nehe no. Aze aikuwe nehe, aze amàno nehe, uzuawygatu ihewe nehe. **23** Moko heremimutar. A'e rupi hepurez ar wer tuwe zepe ko hereko haw rehe hemàno pà ihe, a'e rupi aha tuwe mo Zeneruwihawete ipyr ihe. A'e zo ikatua hy a'e xe. **24** Aze aikuwe nehe, hekatu wera'u peme nehe, ta'e apuner putar pepytywà wi haw rehe nehe xe. **25** Akwaw katu ko ma'e. Namàno kwaw ko 'ar rehe nehe. Apyta putar pepyr nehe. A'e rupi apupytywà putar nehe. A'e rupi peruzar putar Tupàn ze'eg nehe. A'e rupi penurywete wera'u putar pezeruzar haw rehe nehe kury. **26** A'e rupi pepyr hereko mehe nehe, peze'egatu putar amogwer wanupe nehe no, herehe nehe no. Ta'e apupytywà putar ihe nehe xe. A'e rupi peruzar katu wera'u putar Zeneruwihawete Zezuz nehe kury.

Pekàg pezeruzar haw rehe nehe

27 A'e rupi aze pèho tuwe Zeneruwihawete ze'eg puràg rupi peiko nehe, pezemono'og pà nehe, a'e mehe pekatua hy putar ihewe nehe. A'e rupi aze napuner kwaw heho haw rehe pepyr nehe, ainu putar pezeruzar katu haw imume'u haw nehe kury. Aenu putar ikatu 'ym ma'e wi petyrykaw imume'u haw nehe no. Aenu putar pezeruzar haw rehe pezemono'ogaw imume'u haw nehe no, ze'eg puràg rehe pezemono'ogaw imume'u haw nehe no. **28** Pèkyze zo peàmàtry'ymar wanuwi nehe. A'e rupi peàmàtry'ymar ukwaw putar ikàg ma'e romo peneko haw a'e wà nehe, ukwaw putar ikàg 'ym ma'e romo weko haw a'e wà nehe no. Tupàn ikàg wera'u wanuwi a'e.

29 Tupàn pemuma'ereko kar iko Zeneruwihawete pe a'e. Pemuzeruzar kar iko hehe no. Aze Zurupari upuraraw kar ma'erahy peme a'e nehe, Zeneruwihawete rehe pezeruzar haw rehe a'e nehe, Tupàn numpytu'u kar kwaw ipuraraw kar ire ko 'ar rehe a'e nehe. **30** Kwehe mehe Zurupari

upuraraw kar ma'erahy kwer ihewe a'e. Napytu'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re a'e 'ar mehe. Ta'e Tupàn hemukàg kar a'e 'ar mehe a'e xe. Pekwaw hepytu'u 'ym awer pe. Ko 'ar rehe nezewegatete hekon wiwi no. Upuraraw kar wiwi ma'erahy iko ihewe no. Hekàg wiwi ihe no. Nezewegatete upuraraw kar putar ma'erahy kwer peme nehe no. Pekàg putar nehe no. Napepytu'u kwaw Tupàn ze'eg imume'u re ma'erahy ipuraraw mehe nehe no.

Zezuz wiko Tupàn zàwegatete a'e

2 ¹Zeneruwihawete rehe uzeruzar ma'e romo peiko pe, a'e rupi penurywete pe kury. Peamutar katu a'e, a'e rupi napezemumikahy kwaw pe. Tekwe Puràg wiko pepy'a pe a'e kury. Pezeamutamutar katu peiko no, heamutar katu pà no. **2** Pezemono'ono'og Tupàn ze'eg heruzar pà nehe, pezeàmàtry'ym 'ym pà nehe. Pezeamutamutar nehe no. Pe paw rupi katete pe nehe, pepurapo wer Tupàn hemiapo putar haw rehe nehe, pezemono'ono'og pà nehe.

3 Pezapo zo ma'e penemimutar rupi nehe. Peze'eg zo nezewe nehe, — O, azapo putar ikatua hy ma'e ihe nehe no, a'e rupi amogwer uze'egatu putar herehe a'e wà nehe no, peze zo pezeupe nehe. Peiko wera'u zo amogwer wanuwi nehe. — O, aiko wera'u amogwer wanuwi ihe, peze zo amo pe nehe.

4 Pezekaiw katu pezezehe nehe no. — Xo herehe zo azekaiw putar ihe nehe, peze zo nehe.

5 Peiko tuwe Zeneruwihawete Zezuz ài pezeinuinuro mo nehe.

6 Zeneruwihawete Zezuz a'e,

Tupàn zàwegatete hekon a'e.

Ko ywy rehe wiko mehe nuzè'eg kwaw nezewe.

— Aiko Tupàn zàwegatete ihe, aiko teko wazar romo paw rupi katete ihe, ni'i kwaw izupe a'e 'ar mehe. (Amo 'ar mehe uze'eg putar nezewe nehe. Ywy rehe wiko mehe nuzè'eg kwaw nezewe.)

7 Nan kwaw pa. Naheko wer kwaw ikàg wera'u ma'e romo wyy rehe wiko mehe.

Uma'ereko ma'e ài hekon, teko hemiruze'eg ài hekon no. Ikàg 'ym ma'e romo hekon a'e 'ar mehe.

Uzexak kar awa romo wiko pà.
Amogwer nezewe i'i izupe a'e wà,
— O, awa romo hekon a'e,
i'i izupe wà.

8 — Aiko tuwihaw ikàg wera'u ma'e romo ihe, ni'i kwaw a'e 'ar mehe uzeupe.

Weruzar tuwe Tupàn.
Te umàno wyyra kanetar rehe u heruzar pà nezewe.

9 A'e rupi Tupàn umuzeupir kar ywate a'e re,
amogwer wanuwihaw romo ikàg wera'u ma'e romo imuigo kar pà.
— Ne tuwihawete romo ereiko ne kury,
nekàg wera'u amogwer tuwihaw wanuwi paw rupi katete ne kury,
i'i Tupàn izupe.

10 Teko paw rupi wà nehe,
ywate har wà nehe,
ko wyy rehe har wà nehe no,
wyy iwyromo har wà nehe no,
paw rupi katete uzeamumew putar Zezuz huwa rupi wà nehe.
Uze'egatu putar waiko hehe wà nehe no.

11 — Zezuz Zaneruwihawete a'e,
Zanezarete romo hekon a'e,
i'i putar uzeupeupe wà nehe no.
A'e mehe nehe, teko paw rupi katete wà nehe,
wexak putar Tupàn zaneru ikàgaw ipuràg eteahy haw wà nehe.

Uzeruzar ma'e wexak kar putar Tupàn ikatu haw teko wanupe a'e wà nehe

12 Hemyrypar wà, pepyr hereko mehe peho heze'eg rupi. — Peruzar wiwi heze'eg nehe no, a'e peme kury. Tupàn ikàg wera'u pewi a'e. Pekyze izuwi nehe. Pepyro a'e, a'e rupi pezapo ikatuahy ma'e peho peiko nehe, ta'e

pepyro a'e xe. **13** Tuweharupi Tupàn penehe hekon. A'e rupi pepurapo wer ma'e rehe hemimutar rupi nehe. Pepuner putar hemiapo putar haw iapo haw rehe nehe, ta'e omono putar ukàgaw peme a'e nehe xe.

14 Pezapo ma'e peho peiko Tupàn pe nehe. Aze teko upuraraw kar ma'erahy kwer peme nehe, peze'eg zemueteahy zo wanehe nehe. — Tupàn nuzekaiw katu kwaw iko herehe a'e, peze zo nehe. Peze'eg muzewyzywahy zo amo wanupe nehe no. **15** A'e rupi ikatuahy ma'e romo peiko putar nehe, ikatu 'ym ma'e wainuromo nehe. Tupàn purumuzàmuzàg ài peiko nehe, ikatu 'ym ma'e iapo 'ymar romo peiko nehe no. Zahytata uhyape katu pyhaw a'e wà. Nezewegatete pexak kar putar Tupàn ikatu haw teko wanupe nehe no, **16** ize'eg puràg imume'u pà wanupe nehe no. Aze pezapo nezewe nehe, herurywete putar Zaneruwihawete tur mehe nehe. — Kwez nerehe uzeruzar ma'e a'e wà, weruzar tuwe heze'eg waiko a'e wà, a'e putar Zezuz pe nehe, tur mehe nehe. — Namume'u e kwaw neze'eg wanupe ihe, nereruzar tuwe a'e wà, a'e putar izupe nehe.

17 Amume'u Tupàn ze'eg peme ihe, a'e rupi Tupàn iàmàtry'y'ymar a'e wà, hemunehew kar zemunehew paw pe a'e wà. Hezuka putar ru'u wà nehe. Aze hezuka wà nehe, ikatu putar ihewe nehe, ta'e pezeruzar katu Zezuz rehe pe xe, heze'eg awer henu mehe pe xe. Herurywete ihe. **18** Penurywete nehe no. Aze penurywete nehe, herurywete wera'u putar ihe nehe no.

Pawru uze'eg Ximot rehe a'e kury, Eparoxi rehe a'e no

19 Heporomono kar wer Ximot rehe pepyr ihe. Aze Zezuz Zanezar uputar a'e nehe, amono kar putar peme ihe nehe. A'e re uzewyr putar ihewe nehe, peneko haw imume'u pà ihewe nehe. Herurywete putar henu mehe ihe nehe. **20** Ximot a'e, peamutar katu ihe ài a'e. **21** Amogwer paw rupi a'e wà, uzehe zutyka'i uzekaiw waiko a'e wà, uzehe zutyka'i ima'enukwaw a'e wà. Nuzekaiw kwaw waiko Zezuz Zaneruwihawete rehe

wà. Na'ima'enukwaw kwaw hemiruze'eg wanehe wà. **22** Pekwaw katu Ximot pe. Ikatuahy a'e. Uma'ereko katu iko Tupàn pe. Hera'yr ài hekon. Uma'ereko iko herehe we, Tupàn ze'eg puràg imume'u pà teko wanupe. **23** A'e rupi heporomono kar wer hehe pepyr. Tuwihaw hemuhem kar putar ru'u xe wi zemunehew paw wi wà nehe. Aze nahemuhem kar kwaw xe wi wà nehe, amono kar putar Ximot pepyr nehe. Umume'u putar hereko haw peme a'e nehe. **24** Aze Zanezar uputar nehe, apuner putar pepyr heho haw rehe tàrityka'i ihe nehe. Àrogatu xe wi zemunehew paw wi heho àwàm teko ihe.

25 Amono kar putar Eparoxi pepyr ihe nehe no. Herywyr romo hekon a'e. Penyky'yr romo hekon no. Uma'ereko iko herehe we Tupàn ze'eg imume'u pà no. Amo 'ar mehe pemur temetarer izupe, ta'e pepurupytywà wer herehe pe xe. Eparoxi werur a'e temetarer ihewe. **26** Ipurexak wer tuwe peneha a'e. Uzemumikahy, ta'e peinu ima'eahy haw rehe ze'egaw xe. **27** Ima'eahy tuwe a'e. Umàno tàri. Tupàn upuhareko. Numumàno kar kwaw. Hepuhareko a'e no. Ta'e aze mo Eparoxi umàno, azemumikahy mo ihe. **28** A'e rupi heporomono kar wer hehe pepyr azeharomote ihe. A'e rupi penurywete putar hexak mehe nehe no. Apytu'u putar hezemumikahy re nehe no. **29** A'e mehe pemuixe kar pepyr nehe, a'e pe ihem mehe nehe. Penurywete ihem mehe nehe. Ta'e penyky'yr romo hekon a'e xe, ta'e Zanezar rehe uzeruzar ma'e romo hekon a'e no xe. Pemuwate katu amogwer izàwenugar pe wà nehe no. **30** Eparoxi nukyze kwaw umàno haw wi a'e. Nuzàn kwaw zauxiapekwer wanuwi. A'e rupi umàno tàri, ta'e hepytywà iko a'e xe. Nezewe uzapo, ta'e napepuner kwaw hepyr pezur haw rehe pe xe. A'e rupi pemur kar Eparoxi hepyr a'e 'ar mehe.

Pawru heko wer Zezuz ài a'e

3 ¹ Herywyr wà. Amo ae ma'e amume'u putar peme ihe nehe kury. Tuwe Zanezar pemurywete kar a'e nehe. Amo 'ar mehe

amume'u ma'e peme ihe. Amume'u wi putar a'e ma'e peme ihe nehe kury. A'e rupi pekaw putar Tupàn ze'eg imume'u mua'u har pe wà nehe, pepyr wanur mehe pe wà nehe. **2** (Kwehe mehe Tupàn uze'eg Àmàràaw pe a'e. — Uruexak heremiruze'eg romo nemuigo kar pà ihe. Aexaexak pena'yr ihe wà no, penemimino ihe wà no. Pekwaw kar heremiruze'eg romo peneko haw purupe nehe, pepirera'i imonohok kar pà nehe, pena'yr penemimino wapirera'i wamonohok kar pà nehe no, i'i Tupàn Àmàràaw pe. A'e rupi awa kwer Àmàràaw ipurumuzàmuzàg paw rupi katete a'e wà, omonohok kar upirera'i a'e wà, Tupàn hemiruze'eg romo weko haw ikwaw kar pà purupe a'e wà. Zezuz tur mehe umàno ywyrà kanetar rehe a'e. A'e rupi zaiko Tupàn hemiruze'eg romo ko 'ar rehe amo ae ma'e iapo pà zane kury. Ko 'ar rehe awa nomonohok kar kwaw upirera'i a'e wà kury, Tupàn hemiruze'eg romo weko haw ikwaw kar pà purupe a'e wà kury.) Amo Àmàràaw izuapyapyr a'e wà, zutew a'e wà, oho waiko taw nànan ko 'ar rehe a'e wà, Zezuz rehe uzeruzar ma'e wanupe uze'eg pà a'e wà. — Aze napemonohok kar kwaw pepirera'i nehe, napekatu kwaw Tupàn pe nehe, i'i mua'u oho waiko wanupe wà. **3** Izypy mehe aze awa heko wer Tupàn hemiruze'eg romo a'e, omonohok kar upirera'i a'e. Ko 'ar rehe nan kwaw nezewe kury. Ko 'ar rehe aze ximuwete katu tuwe Tupàn zane nehe, zaney'a pe zane nehe, a'e mehe zaiko putar hemiruze'eg romo zane nehe. Zaneruwihawete Zezuz umàno zanerekuzaromo. Zanerurywete a'e rupi zane, imàno awer imume'u pà teko wanupe zane. Nazapuner kwaw ma'e iapo haw rehe zanezepyro pà tatahu wi. Nazapuner kwaw nezewe zaneze'egaw rehe. — O, aze amonohok kar hepirera'i ihe nehe, Tupàn hepyro putar tatahu wi a'e nehe, nazapuner kwaw zane'e haw rehe kury. **4** Ihe Pawru ihe, Àmàràaw hemimino romo aiko ihe. Tuweharupi aruzar ze'eg kwehe arer ihe. A'e rupi aze mo zapuner Tupàn hemiruze'eg romo zanereko haw rehe nezewe, a'e mehe mo aiko wera'u mo amogwer wanuwi paw

rupi katete ihe. Ta'e aruzar tuwe a'e ze'eg kwehe arer ihe xe. **5** Hezexak kar ire **7** 'ar imumaw mehe heru omonohok kar hepirera'i a'e. Azexak kar Izaew hemimino romo. Mezàmi hemimino romo aiko. Emerew romo aiko. (— Zutew wà, za'e emerew wanupe) Aha tuwe ze'eg kwehe arer rupi. Moizez ze'eg kwaw par romo parizew her ma'e romo aiko ihe.

6-9 Amo 'ar mehe aexak Zezuz rehe uzeruzar ma'e ihe wà kury. Weruzar Zeneruwihawete Zezuz ze'eg oho waiko a'e wà. Noho kwaw ze'eg kwehe arer rupi wà kury. Aikwahy wanupe. Amono'og zauxiapekwer ihe wà. Aruata waneraha taw nàn ihe wà. Aekar Zezuz hemiruze'eg ihe wà, wamunchew kar pà wapetepetek kar pà ihe wà. Ze'eg kwehe arer kwaw par parizew her ma'e romo aiko a'e 'ar mehe ihe. Aze mo a'e rupi Tupàn zanemuigo kar wemiruze'eg romo, a'e mehe mo aiko mo hemiruze'eg ikatu ma'e romo ihe. Nuiko kwaw nezewe. A'e rupi naze'eg kwaw nezewe Tupàn pe ihe. — O, aha tuwe neze'eg kwehe arer rupi ihe, a'e rupi aiko neremiruze'eg ikatu ma'e romo ihe, na'e kwaw izupe kury. Xo Zeneruwihawete rehe zo azeruzar ihe kury, xo ize'eg zo aruzar ihe kury. Naze'eg kwaw ze'eg kwehe arer heruzar haw rehe. Hereharaz heremiapo kwer wanuwi paw rupi katete kury. Ta'e azeruzar Zeneruwihawete Zezuz hezar rehe kury xe, heruzar pà kury xe. A'e rupi namume'u kwaw heremiapo kwer kury. Heremiapo kwer nuzawy kwaw heremityk kwer ihewe. Ta'e xo nezewe zo akwaw katu putar Zeneruwihawete nehe xe. Ta'e xo nezewe zo aruzar putar nehe no xe. A'e rupi Zeneruwihawete hemono'og uzehe a'e. Pitài teko ài uruiko ure kury. A'e rupi Tupàn nuexak kwaw heremiapo kwer kury. — Aruzar tuwe neze'eg kwehe arer ihe, na'e kwaw izupe. Nan. — Azeruzar Zezuz heruwihawete rehe ihe kury, eme'e zo heremiapo kwer rehe nehe, eme'e heruwihawete hemiapo kwer rehe nehe, ta'e aiko pitài teko ài Zezuz inuromo ihe kury

xe, a'e Tupàn pe. A'e rupi Tupàn nume'e kwaw heremiapo kwer rehe kury. — Erezeruzar neruwihawete Zezuz rehe kury, a'e rupi nekatuahy heruwa rupi kury, neruwihawete Zezuz ài kury, i'i Tupàn ihewe kury. **10** Heparukwaw wer xo Zeneruwihawete rehe zo ihe kury. Xo hehe heperuzar wer no. Ikàg wera'u a'e. A'e rupi ukweraw wi umàno re. Aputar a'e ikàgaw hezeupe. Upuraraw ma'erahy kwer. A'e rupi hepurupuraraw wer ma'erahy kwer rehe izàwe nehe no. Umàno no. Hereko wer izàwe no, hemàno mehe no. **11** Ta'e hekweraw wer hemàno re izàwe nehe no xe.

Tuweharupi azeagaw Zezuz ài hereko pà ihe, i'i Pawru a'e kury

12 — Aiko Zeneruwihawete zàwegatete ihe kury, nazapo pixik kwaw ikatu 'ym ma'e ihe kury, na'e kwaw peme. Zeneruwihawete Zezuz hepyro ikatu 'ym ma'e wi a'e, ikatuahy ma'e romo hemuigo kar pà a'e, ikatuahy ma'e iapo har romo hemuigo kar pà a'e. Tuweharupi azeagaw izàwe hereko pà. **13** Naiko kwaw ikatuahy ma'e romo ihe rihi, herywyr wà. Nahema'enukwaw kwaw heremiapo kwer rehe. Xo ikatuahy ma'e iapo àwàm rehe hema'enukwaw kury, ikatu 'ym ma'e iapo haw wi hetyrykaw rehe kury. **14** Aruzar wiwi putar Zeneruwihawete Zezuz ze'eg ihe nehe, ta'e Tupàn umumàno kar Zezuz herekuzaromo a'e xe. A'e rupi herenoz putar ywate nehe, uzepeyr hemuigo kar pà tuweharupi nehe. Uzàn ma'e a'e, nuzawy kwaw wape uzàn mehe a'e. A'e rupi uhem oho àwàm me. Nezewegatete ama'ereko tuwe Tupàn pe hepytu'u 'ym pà. A'e rupi aha putar ipyr nehe.

15-16 Aze peagaw Zeneruwihawete ài peneko pà nehe, a'e mehe, — O, Pawru ze'eg a'e, azeharomoete a'e, peze putar ihewe nehe. Aze ko heze'eg na'ikatu kwaw peme nehe, tuwe rihi, peruzar wiwi ze'eg peme Tupàn hemimur kwer nehe. A'e rupi amo 'ar mehe, Tupàn ukwaw kar putar heze'eg ikatu haw peme a'e nehe.

17 Peiko ihe ài nehe, herywyr wà. Aze amo heko wer hezàwe nehe, peme'e hehe nehe, a'e rupi pekwaw putar hezàwe peneko àwàm nehe no. 18 Amo 'ar mehe amume'u ma'e peme ihe. Amume'u wi putar peme kury. Amo teko hemu'em peme a'e wà. — Uruiko Zanezar rehe uzeruzar ma'e romo ure, i'i mua'u peme wà. A'e teko a'e wà, Zaneruwihawete iàmàtyry'ymar romo wanekon a'e wà. Azemumikahy wanemu'emaw rehe. 19 Nuweruzar kwaw Tupàn wà. Ipuru'u e wer temi'u tetea'u rehe wà, ipurupyhyk wer ma'e tetea'u rehe uzeupe wà. A'e ma'e iputar haw a'e, nuzawy kwaw wazar a'e. A'e rupi oho putar tatahu pe wà nehe. Uzapo ikatu 'ym ma'e oho waiko wà, umaranugar 'ym pà wà. — Pexak heremiapo kwer ty wà, i'i purupe wà. Xo ko ywy rehe weko haw rehe zo ima'enukwaw wà. Na'ima'enukwaw kwaw Tupàn pyr oho haw rehe wà. 20 Nazaiko kwaw wazàwe zane. Zaiko putar ywate nehe. Zaiko ywate har romo. Ta'e zanepyro har Zanezar Żezuz Zaneruwihawete wiko a'e pe a'e xe. Xiàro izewyr àwàm zaiko zane. 21 Umàno re ukweraw mehe hetekwer ipyahu a'e. Numàno pixik kwaw hetekwer ipyahu ma'e nehe. Tur mehe nehe, umupyahu kar putar zaneretekwer nehe no, a'e rupi nazamàno pixik kwaw nehe no. Ta'e ikàg wera'u tuwe a'e xe. Wiko putar ma'e wazar romo teko wanuwihaw romo paw rupi katete nehe.

Pawru weruze'eg Piri pe har a'e wà kury

4 1 Herywyr wà, apuamutar katu ihe. Apuexaka'u ihe. Hemurywete kar pe. Amume'u pekatu haw amogwer wanupe. A'e

rupi peho tuwe peiko Zanezar ze'eg rupi nehe.

2 Aze'eg putar mokoz kuzà wanupe ihe kury. Ewo, kuzà ipy her romo a'e. Xin, inugwer her romo a'e. Zanezar Żezuz hemiruze'eg romo peiko, zàkwà wà. A'e rupi na'ikatu kwaw pezeàmàtyry'ymaw izupe. Pepytu'u pezeàmàtyry'ym ire nehe, zàkwà wà, a'e peme kury. 3 Aze'eg putar herupi uma'ereko ma'e a'e pe har pe kury. — Epytywà a'e kuzà ne wà nehe ty. Emupytu'u kar wazeàmàtyry'ym ire ne wà nehe ty. Ta'e kwehe mehe uma'ereko katu oho herupi a'e wà xe. Awa Keremen her ma'e a'e no, uma'ereko katu oho herupi a'e no. Amogwer herupi uma'ereko ma'e paw rupi a'e wà no, Tupàn umuapyk waner upape rehe a'e wà no, amogwer uzepyr wiko ma'e ràm waner wanuwake a'e wà no.

4 Zanezar a'e, tuwe pemurywete kar a'e nehe, tuweharupi a'e nehe. — Penurywete nehe, a'e wiwi peme kury.

5 Pepuruzukaiw zo amo wanupe nehe. Peiko ikatuahy ma'e romo amogwer wanupe nehe. Na'ia'rew kwaw Zanezar tur àwàm a'e nehe. 6 Pekiye zo ma'e uzeapo ma'e ràm wi nehe. Tuweharupi Tupàn pe peze'eg mehe nehe, penoz ma'e penemimutar izupe nehe. Ma'e henoz mehe, — O, nekatuahy ne, Tupàn, peze izupe nehe. 7 Tupàn pemupytu'u kar putar ma'e wi pekyze re a'e nehe, penurywete haw rehe pemuigo kar pà a'e nehe. Nazapuner kwaw Tupàn ikatu haw ikwaw katu haw rehe zane. Umurywete kar putar zanepy'a a'e nehe, ta'e zazeruzar zaiko Zaneruwihawete Żezuz rehe zane xe.

8 Upaw etea'i ko heze'eg ihe. Pema'enukwaw ikatuahy ma'e rehe tuweharupi nehe. — Ikatuahy a'e ma'e Tupàn pe a'e, aze i'i teko wà nehe, pema'enukwaw a'e ma'e rehe nehe. Pema'enukwaw ma'e azeharomoete har rehe nehe no, ma'e Tupàn pe uzemonokatu ma'e rehe nehe no, ikatu ma'e rehe nehe no, iaiw 'ym ma'e rehe nehe no, ipuràg eteahy ma'e rehe nehe no, iranaiwete 'ym ma'e rehe nehe no. A'e ma'e paw rehe pema'enukwaw nehe. 9 Apumu'e

ikatu ma'e iapo haw rehe ihe. Azapo ikatu ma'e penuwa rupi no. Peho peiko heze'eg awer rupi nehe. Pezapo ma'e peiko ihe ài nehe no. A'e mehe Tupàn a'e nehe, ma'e wi zaneyze re zanemupytu'u kar har a'e, zanerurywete haw imur kar har a'e, wiko putar pepyr a'e nehe.

***Pawru uze'eg temetarer uzeupe imur
kar awer rehe a'e kury***

10 Herurywete haw uhua'u ihe, ta'e Zanezar inuromo aiko ihe xe. Heamutar katu pe. Napepuner kwaw hepytywà haw rehe. Heptytywà pe kwez kury, ta'e ko 'ar rehe pepuner nezewe iapo haw rehe xe. Herurywete ihe, ta'e napepytu'u kwaw heamutar ire xe. 11 Naheta tete kwaw ma'e ihewe kury. Naze'eg kwaw hema'e rehe peme. Aze naheta tete kwaw ma'e ko 'ar rehe ihewe, ikatu nezewe haw ihewe. Aiko ma'e hereko 'ymar romo ko 'ar rehe. Amo ae 'ar mehe aiko ma'e tetea'u hereko har romo. A'e re ma'e hereko 'ymar romo aiko wi ihe no. A'e re ma'e tetea'u hereko har romo aiko wi ihe no. Ma'e tetea'u heta haw nuzawy kwaw ma'e heta 'ymaw ihewe. 12 A'e rupi wyzài 'ar mehe nehe, wyzài ywy rehe wyzài taw pe hereko mehe nehe, ikatu ihewe nehe. Aze herewykàtà nehe, ikatu ihewe nehe. Aze hema'uhez nehe, ikatu ihewe nehe no. Aze ma'e tetea'u areko nehe, ikatu ihewe nehe. Aze nuhyk kwaw ma'e ihewe nehe, ikatu ihewe nehe no. Nezewe hereko haw ikatu ihewe. 13 Zaneruwihawete umur ukàgaw ihewe. A'e rupi aze hereko haw ikatu nehe, herurywete putar nehe. Aze apuraraw ma'erahy nehe, herurywete putar tuweharupi nehe no.

14 Apuraraw ma'erahy. Heptytywà pe. Pekatuahy ihewe ma'erahy ipuraraw mehe.

15 Izypy mehe ze'eg puràg imume'u mehe ahem aha Maxeton ywy wi ihe. Pe Piri tawhu pe har pe, pe zutyka'i hepytywà pe a'e 'ar mehe. Pema'enukwaw hepytywà awer rehe no. Xo pe zo pemur temetarer ihewe. 16 Texaron pe hereko mehe, naheta kwaw ma'e ihewe. Naheta kwaw temetarer ihewe. Pemur ihewe. Napemur kwaw pitài haw ihewe. Pemur wiwi ihewe. 17 Ikatu penemimur kwer ihewe. Ikatu wera'u Tupàn hemimur ràm peme nehe no, hekuzaromo nehe no. Hepurexak wer penehe ipyhyk mehe ihe nehe. 18 Uhem penemimur xe ihewe. Eparoxi werur ihewe. Uhyk tuwe ihewe. Ihewe penemimur kwer a'e, nuzawy kwaw ma'e Tupàn pe imur pyrer a'e. Ikatuahy izupe. 19 Zezuz Zaneruwihawete a'e, ma'e paw wazar romo hekon a'e. Tupàn heru a'e, omono putar a'e ma'e peme a'e nehe, penemimur a'e nehe. 20 Teko paw rupi a'e wà nehe, uze'egatu putar Tupàn zaneru rehe a'e wà nehe, tuweharupi a'e wà nehe, awyzeharupi a'e wà nehe no. Azeharomoete.

***— Pekatu pa, i'i Pawru Piri pe
har wanupe a'e kury***

21 Amono kar putar heze'eg Tupàn hemiruze'eg nànan ihe kury. Zaneruwihawete Zezuz hemiruze'eg romo wanekon wà. Zanerywyr xe hepyr har a'e wà no, omono kar uze'eg peme a'e wà no, — Pekatu pa, i'i peme wà. — Pekatu ma, i'i peme wà. 22 Tupàn hemiruze'eg xe har paw rupi a'e wà no, omono kar uze'eg peme a'e wà no. Te xe har wanuwihaw heko haw pe har a'e wà no, nezewegatete a'e wà no.

23 Tuwe Zanezar Zezuz Zaneruwihaw-ete ikatu haw pepyr hekon a'e nehe. Upaw kwez kury. Pawru.